

Ampersand

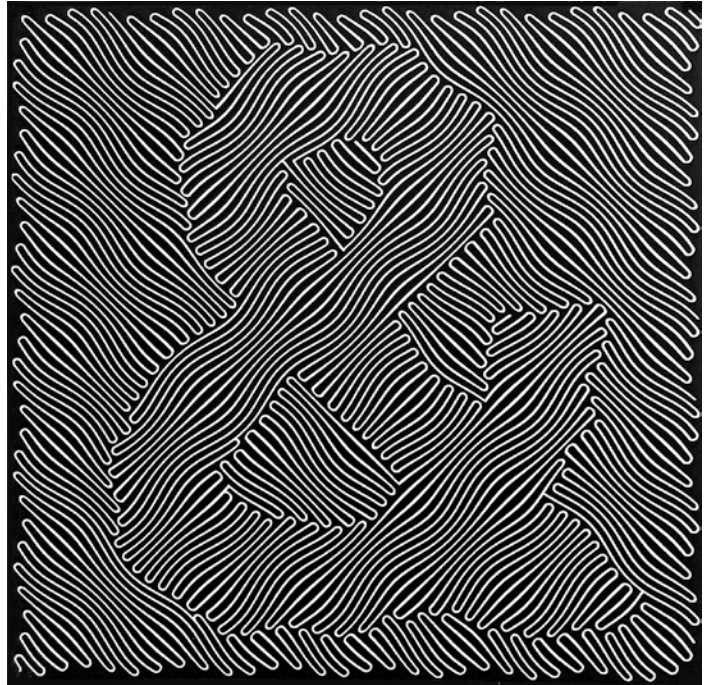
ÉS AKKOR MI VAN?

Maczó Péter

A logók és a márkák nagyon fontosak. A világ nagy része nem érti az angolt vagy a franciát, de remekül emlékszük – a jelekre.

KARL LAGERFELD

A mottó szerzője karakteres divattervező volt, saját személyében (és nevével) egy márka. Vagyis brand – a szó talán így pontosabb, még ha az angolt kevesen is értik –, szerinte. Ám jelentésével a történet kitérő, mivel az égetés (na ja, a cd-vel is ezt teszik külföldön) rögzítés, a maga brutál módján, ahogyan a cowboyok, és ne finomkodjunk, a magyar pásztorok is megjelölték egy izzó ákombákom jellel vagy betűvel a marhát – hogy élete végéig tudják, kié a jószág. Az élet ilyen kegyetlen, vagy az ember? Mindenesetre modern korunkban ez már nem jár fizikai fájdalommal – bár ismerhetünk ocsmány márkákat is... Itt a látványra, a vizuális képre gondolok persze, és ezzel remélem, nem vagyok egyedül. Ampersand! Elérkeztünk témánk címéhez, amely (és ezt talán kevesen tudják) sajátos *angol* kifejezés a szótagolásban. Ami angolul amúgy is elég kacifántos – ezt tudjuk mi, angolul értők... Szóval (mondjuk telefonon át) diktálva egy szöveget, az egyes betűket és

helyzetüket jelölendő elhangzik az ampersand, ami azt jelenti magányos (itt magában álló) *and*, vagyis és. Tehát: &. Na igen, ez igazából két betű, *et* – francia/latin eredete alapján. Karakterként nézve úgy hiszem, a betűtervezők által különösen kedvelt ligatúra, amit lendületes, szép, egyedi formaként illeszthetnek a font speciális jelei közé. Nincs, aki ne szeretné!

Még nálunk is, ahol az *& fils* vagy *& Co.* nem magyar nyelvű kreálmány. De oly eredeti... Cikkünk egy kiállítás anyagából válogat, amely az idei Design hét rendezvénye. Nem kapott nagy publicitást, mégis sok fiatal – gyanítom a pályázók közül – eljött a megnyitóra. A Nádor Galéria a József nádor téren található, ahol egy (szintén) magányos, ámde csúf porcelánfa álldogál, afféle herendi reklámszoborként, néhány

✦ **Márián Gábor**

✦ **Erol Citci (török alkotó)**
✦ **isometric ampersand**

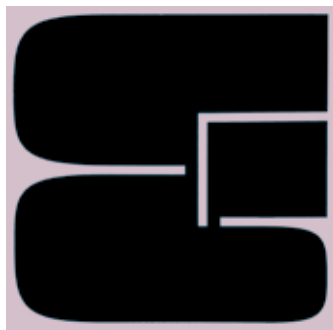
❖ Derczbach Dóra

lépésnyire a néhai Santelli vívóteremtől, amely már bank is volt azóta, hogy rendszeresen látogattam öttusa sportiskolásként a Csepel színeiben. Olyan nagyságokkal ismerkedhettem meg, mint Benedek Gábor, Németh Ferenc vagy Balczó András. Utóbbiról szép emlékem, miközben narancsát

bontogatva ment fel az emeleti pástokhoz, észrevett bennünket, tizenéves fiatalokat, megállt, és a kezében tartott (akkoriban még vágott) gyümölcsből egy gerezdet megtartva szétszórtta. Ma már másképp gondolunk a narancsra is, és csak kevesen emlékeznek arra a hármásra, akik éveken át borsot törtek a szovjet versenyzők orra alá.

❖ Jonas Melo

❖ Boskovitz Oszkár

❖ Boda Ancsi

❖ Prell Norbert

❖ Rozmann Ágnes

Megváltoztak a viszonyok is... A sportban. Az igazán jó brand azonban hasít – biztosak lehetünk benne. Csak meg kell találnunk a megfelelő nevet és jelet, amely esszenciálisan, tipográfiával és grafikával fejezi ki a mondanivalót – utána már csak memorizálni kell. Akit az esemény és a bemutató cikk kapcsán idézhetek: Sára Ernő érdemes művész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja és nem utolsósorban tervezőgrafikus. Témába vágó kis

A világ egymástól legtávolabbi pontjain, más-más kultúrában élő emberek is – mintegy ötven év leforgása alatt – könnyedén értelmezik a piktogramok jelzéseit. Ezek az irányt, szolgáltatást, célpontokat ábrázoló absztrakt jelek áthidalják a nyelvi vagy az írásbeli nehézségeket.

A rendezvény az Ampersand második kiállítása, amelyet a Belvárosi Művészek Társaságával közösen ez alkalommal logó és piktogram témában

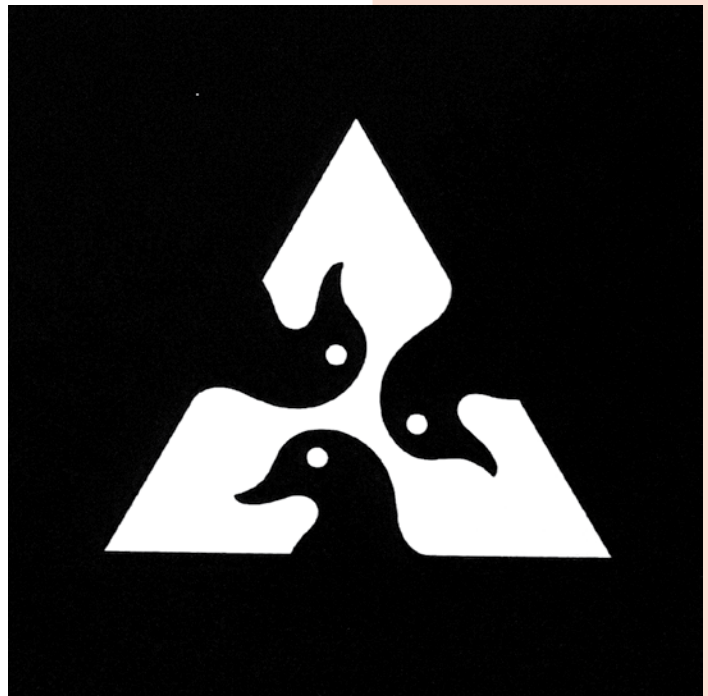
❖ Vasvári Péter (hal)

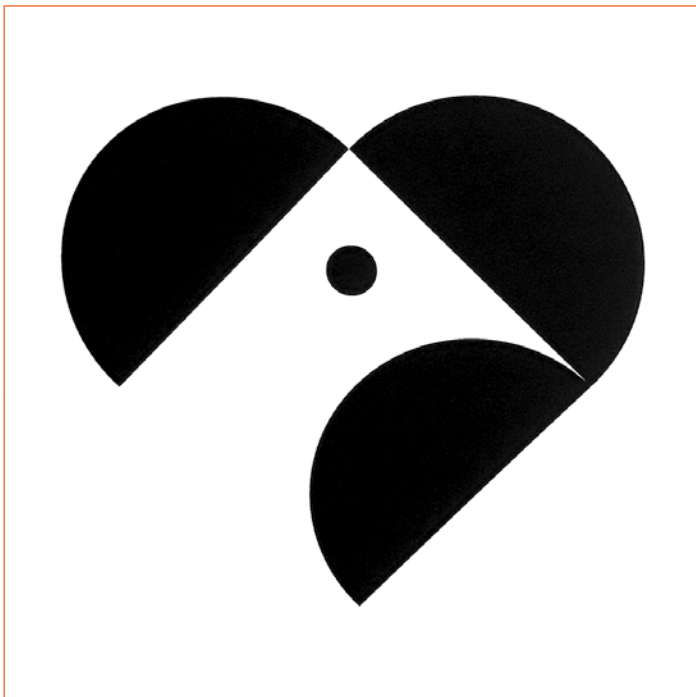
❖ Nagy Áron (majom)

❖ Manuel Muñoz, USA (kacsák)

könyvecskéjét – személyes ajándékként – sok éve megkaptam. Átadom neki a szót:

Embléma, Signet, Symbol, Trademark, Wahrenzeichen, Logotypia, Pictogram, Schutzmarke, Ideogram és folytathatnám még az elnevezéseket. Nekem ez egy jelbeszéd! Jean Cocteau francia költő, grafikusművész, filmrendező mondotta egyszer: Az irodalom legnagyobb remekműve nem egyébb, mint egy összekevert ábécé... Az ABC betűi egyezményes absztrakt jelek. Miért az »A« az A, és miért a »B« a B? Mert egyszer így tanultuk meg, és azóta nem felejtettük el. Hús – vagy harmincegy-néhány – furcsa jellel lehatárolt kis rajzokkal minden emberi gondolat kifejezhető.

hirdettek meg. Több mint száz jelentkező háromszáznál is több tervvel pályázott. Hogy hányan kerültek a falakra, nem számoltam, így azt sem tudom, hány férfi és hány nő, csak azt, hogy amerikai (észak és dél), ázsiai, európai, köztük magyar alkotók munkái – vegyesen. Dicséretesen a hazai tervező-grafikusok idősebb nemzedéke is képviseltette magát.

Gyanítom, tanárok és hallgatók a közös kiállítás résztvevői. Ami itt kevésbé válik el, bár – termé-

szetesen egyéni – kinek mi jön be: mit ért, vagy mit lát bele... Az ilyen egzakt és mégis absztrakt körben nagyon fontos, hogy a jel értelmet nyerjen, mondanám, nyelvtől függetlenül olvasható legyen. Hiszen ez létrejöttének egyik célja. S persze azon túl az ábrázolás stílusa, hangsúlya, dominanciája és színei (is olykor) megerősíthetik a mondanivalót. Ami ehhez társítható, csak a korai estében, az ünneplőket magukra hagyva jutott eszem-

↑ **Classmate Stúdió (golya)**

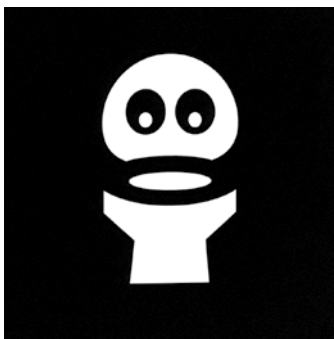
✦ **Vorgashop (galamb)**

✦ **Vörös Botond (nyuszi)**

↓ **Szóke Dóra (róka)**

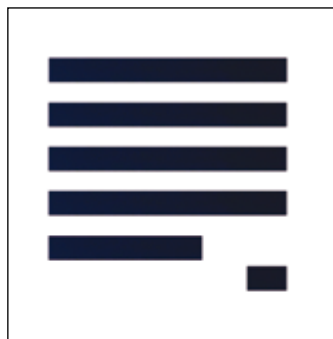
be, mert itt a műfaji deklaráció szabad szárnyalást adott a képzeletnek. Profán, vagyis igen hétköznapi gondolat! És én is elképzeltem: mi lenne, ha WC (szegény Walter, biztos nem így szerette volna a nevét halhatatlanná tenni!) avagy 00 – hoppá –, ez érdekes, és nem a gól nélküli focimeccsre kell gondolnunk. Mert már a foci előtt is volt élet, sőt illemhely is, például Szíriában, ötezer éve... Nálunk köznapi (nyilvános) értelemben ma is alig.

❖ Morvai Péter

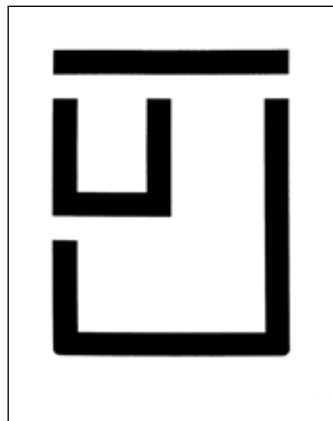
Auth Attila ❖
és alatta
Orkun Destici
(török)

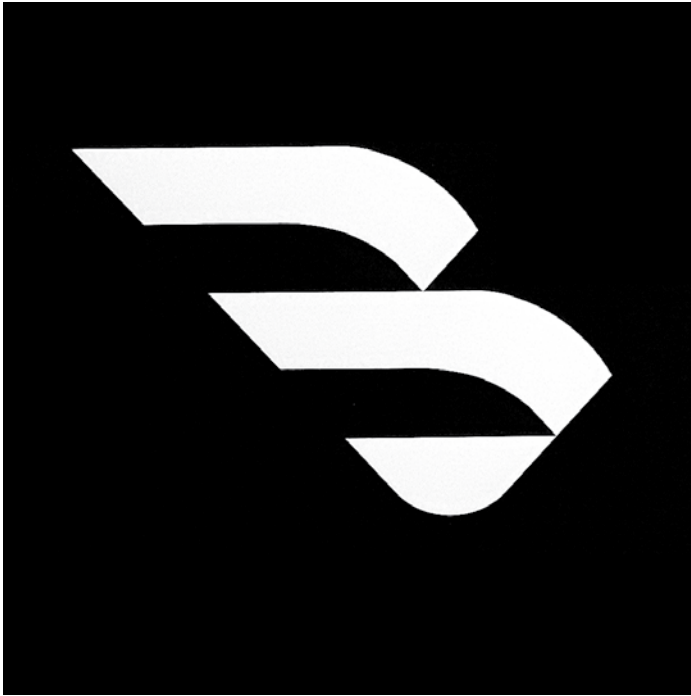
Kiss Károly
alatta
❖ Prell Norbert

De a szakmaiság látszatát megőrzendő, úgymond a 19. század derekán, egy amerikai kisváros szállodása a szobákat sorba számozta (akkor még fürdőszoba nélkül), s a végén vette észre, hogy egy tipikus helyiségre nem rakott jelet: így a mellékhelyiség a 00 lett. Igen praktikus! Hogy ez legenda volna? Meglehet, ám igen érdekes lenne a jelek körében ezt a tipikus (sokféle módon, gyakran férfi és női portrékkal megkülönböztetett) piktogramot célként kitűzni... mert ezerféle megoldás létezik, s nyilván a környezet is fontos, hogy milyent választunk! Ez talán túl ínycsoki téma lenne? Kakiból (bocs!) aranyat, azért ez gyakori feladata a tervezőgrafikusnak, ha épp redesignt készít. Szóval a látottak alapján inspiráló a lehetőség.

Egy kiállításmegnyitó tűrhető időtartama alkalmatlan arra, hogy még akár érintőlegesen is visszatekintsek az ősember fennmaradt jeleire, az őskultúrák kőbe, fába, bőrbe vésett, festett, rajzolt, égetett, kultikus vagy rituális szimbólumaira. A sumér, babiloni, egyiptomi, a görög, perzsa, etruszk, latin és zsidó világ szakrális és katonai jelképeire, a kereszténység szimbolikájára.

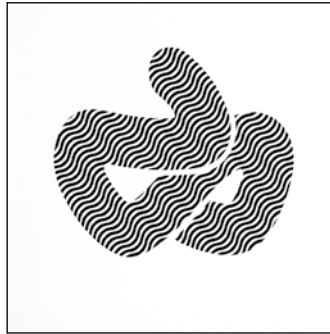
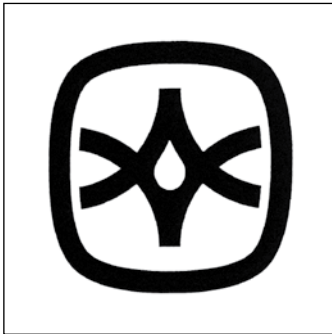
✦ Dukai István

✦ Antal Pál

✦ Berez András (belső)

Luxmatic
(Bosznia-Hercegovina)

A hunok, avarok, a sarki népek, a vikíngek, a gótok, a germánok, a frankok és normannok motívumvilágára.

Az azték, inka, maya, tolték kultúrák jelképvilágára.

A keleti kultúrák, Kína, Japán, Tibet, India gazdag szimbólumvilágára és képrásaira.

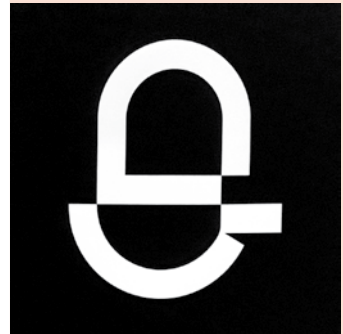
Hisz' a kínai írásjelek nagyobb részének ismerője már maga is tudós!

Fűzi hozzá Sára Ernő a megnyitó korábbi mondataihoz.

Miként a nyelv a fülhöz szól, úgy gesztusaink a szemnek beszélnek – mondja Francis Bacon, aki ugyan nem hallott Keplerről, Galileit sem értette, Kopernikusz nézeteit pedig elutasította, de hát filozófus volt, sőt főpecsétőr.

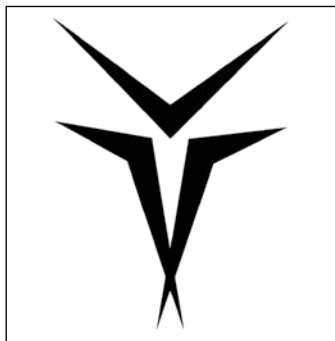
Mégis, ösztönzően hatott másokra, a londoni Royal Society alapítóinak vállalt mintaképe volt és a francia enciklopédisták neki ajánlották művüket: ...»legtöbb hálával Bacon cancellárnak tartozunk, aki a tudo-

✦ Bódor Gergő

mányok és a mesterségek általános lexikonjának eszméjét felvetette« – írta Diderot. Jókor élt? Ugyan már, hiszen épp az előbb jutott eszünkbe a vízöblítés ötlete... és adománya, a hozzá kapcsolható piktogramokról nem is szólva. Ne legyenek hát hipotéziseink, a mi mesterségünk a tervező grafika! Tekintsünk előre! Sára Ernő javaslata nem pusztán retorika:

Tervezz emblémát holnapra! Ebben a megbízásban, elvárásban benne van az igény és benne van a várható eredmény is. A tervezőművész a tanult, a mesterektől kapott-ellesett, valamint az évek során átgondolt, tapasztalt és bővülő szakmai ismeretek birtokában egyedi és megkülönböztethető munkákat igyekszik létrehozni. Ez egy magatartás, etikai alapállás, amely hasonlóan fontos, mint az egyéni kvalitás. Kapott információk alapján végzzük munkánkat, sokszor visszakutatva a végtelen kultúrtörténetbe. Meg kell érteni a feladatot, gondolkodni kell, megoldásokra jutni és azt végrehajtani az állandóan újuló technika teljes eszköztárával. Manapság az eszköz mindenhatóságában hisznek, és elfelejtik, hogy az eszköz szellemi tevékenységre nem képes!

Na, de mi volt itt a feladat? Az Ampersand sorozat kiemelt címe szerint logók és piktogramok tervezése. Amit a kiállítás – amúgy tetszetős látványa – kínál, azok egy része valójában ampersand (&) néhány korrek piktogrammal és kevés logóval, amelynek definíciója kétértelmű ugyan, de szakmailag talán fontos, hogy értsük. Ahogyan egy hentes is tudja, mi a karaj és a szűzérme közötti különbség... bár közel áll egymáshoz,

✦ Cheng Yan (USA)

✦ Boskovitz Oszkár

✦ Vörös Botond

✦ Auth Attila

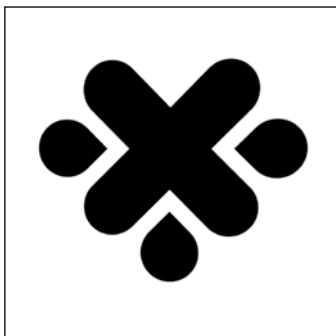

minden negatívumát is: tartósan nem lehet harminc napon keresztül olyan feladatokkal foglalkozni, melyekből csupán három, maximum tizenhárom napig lehet megélni.

Azok a tényezők, melyek az élet különböző területeire befolyást gyakorolnak, az alkotóművésztre ugyanúgy kihatnak.

✦ Javier Borbolla (Kuba)

Kovács Olivér & Fodor Balázs rendezte

és szerény tudásom szerint (itt feltétlen a húsrá gondolok!) akár össze is kapcsolható.

A logó avagy logotípus egyfelől embléma és szókép (ami a cég-név vagy a brand) együtt, de néha csak az utóbbi: lásd a legnépszerűbbet – Coca-cola... E sajátos anyag válogatásánál ezeket a szempontokat éppúgy figyelembe kellett volna venni, mint a megnyitóbeszéd napi aktualitását:

*Kedves fiatal kollégák!
Ne engedjék, hogy a tervezőművészet iparágá silányuljon. Ez a jelenség láthatóvá vált, amikor már a szakkönyvek üzleti vállalkozássá züllettek: Cartell úr a kétezres évek elején évkönyvében oldalanként vagy ötven-*

száz logót közölt, ahol a silány munkák megették a néhány igazán jót is. Aki fizet, az bekerül! Közönséges szedéssel, napi, egalizálatlan tucatbetű-használattal készültek és készülnek ma is az egymástól megkülönböztethetetlen »logók«. A gép megjelenése óta mindenki a maga képessége és igénye szerint tervez, bütyköl, fusizik.

Műszakiak, volt betűszedők, liebháberek, mindenki grafikus. Kifejtettem több fórumon is, hogy sajnálatos az a szellemiformai leszegényedés, amikor egyedi, jól értelmezhető, meghonosodott allagóriához köthető vizuális jelet makogó betűkre cserélünk. Az efféle három-négybetűs látványokból soha nem lesz megjegyezhető, a megkülönböztetés lehetőségét kínáló embléma. Pedig ez volna a szerepe. Számomra az igénytelenység sugárzik ebből a felfogásból, amely beleillik ebbe a szatócs világba, ahol általános érvénynyel a »vásárol, cseréld, dobd ki« vezényszó üvölt.

A gép megjelenése iparágá züllesztette, a laikusok számára súlytalaná tette a tervezőgrafikát, és ez hozta magával annak

✦ Shreya Kapoor (India)

Befejezésül, mottóként: Ne rágódjunk kis hibákon, örüljünk a jónak! – de ezt már Hans Christian Andersen mondta.

✦ Rekeczki Roland

